

noč postal večji centralist od samih radikalov in od dne 27. marca, ko je njegov nečak, sedanji minister Pavle Radič podal v parlamentu stričjevo znano izjavo, se še ni spomnil na potrebo, volilice in hrvatsko ljudstvo sploh vprašati za mnenje o svoji novi politiki.

Kakor že večkrat, tako so se tudi pretečeni teden na seji vodstva Radičeve stranke vrata zaprla pred vsemi o-nimi zaupniki in poslanci, o katerih si Radič misli, da bi znali misliti s svojo lastno glavo in zahtevati pojasnila glede silne politične spremembe stranke, ki je poprej pod čisto drugimi gesli zbrala ogromno večino hrvatskega ljudstva. Radič kot politik je padel tako nizko, da se s samovoljo celo ponaša. Zadnjič v Beogradu je dejal: »Pravijo, da sva s Pašičem diktatorja, da vse sama odločujeva in zapovedujeva. To je dobro, to je potrebno, to je strankina disciplina.«

Ko je prevzel in posnel politiko radikalne stranke, hoče biti Radič radikalnejši od samih radikalov. Po pristavitvi bi se to reklo: bolj papeški od samega papeža. Ob raznih njegovih izjavah se mora svet čuditi, zakaj ni rajši vstopil v samostojno-demokratsko Pribičevićevo stranko, ki je kazala isto vnetost v pogledu centralizma itd. Mnogi vodilni radikali so že pred leti ob raznih prilikah točno označili tri narode v državi ter pritrtili, da ne sme biti zadržka, če se Srb smatra za Srba, Hrvat za Hrvata, Slovenec pa za Slovenca. Proti temu so poprej samostojni demokrati, sedaj pa vodilni radičevci postavili takozvano narodno edinstvo.

Na vprašanje nekega beogradskega novinarja: »Kaj pa sprememba ustave?« je Radič nedavno odgovoril: »O tem se je prej nekaj govorilo, sedaj pa ne več, ker, kakor se spominjam, tega tudi ni v naši pogodbi sporazuma z radikali. Revizija ustave je za sedaj postranskega pomena.«

Torej Radič priznava, da se v sporazumu ne govori o reviziji ustave, četudi so njegovi ljudje pripovedovali, da je v sporazumu to sprejeto. Radič je še pristavil: »Centralizem ni napaka in ovira, samo če se bo pametno delalo. Centralizem je lahko celo boljši od samega federalizma. Mi hočemo močno nacijo in državo in sicer močno v stvarnem in ne v kakem drugem smislu. Hrvat se mora čutiti kot Srb, Srb pa kot Hrvat, ker smo vendar eno in isto!«

Tu se je Radič zopet nekaj naučil od Pašiča, ki je rad pripovedoval, da »ima Jovo v Beogradu isto kot imata Peter in Pavel v Zagrebu in v Ljubljani. Čas in dejstva so pa pokazala, da imajo Jovo, Peter in Pavel povsod isto in enako, če se zapišejo v vladajočo radikalno stranko. V primerih Radič posnema Pašiča in je gotovo, da bi rad dosegel tudi dejstvo, da bi imeli njegovi strankini pristaši isto kot imajo radikali. Samo v to svrhu je on radikalnejši od radikalov. Za svoje pristaše isto kot imajo radikali, pa kakor vse kaže, Radič tudi ne zahteva v posebno velikem obsegu. Mož misli na prvake pbeh strank, za široke ljudske sloje ima pa prav malo brige. Kot dejstvo je vzel, da so si radikali pridobili veliko število mandatov, da vladajo sam oza sebe in sedaj se trudi, da bi s svojim štabom delil z njimi ugodnosti in koristi od vladanja, za dejstva, ki spremljajo tako početje, se pa tako malo briga, kakor za ljudstvo in za njegove zahteve. — tgr.

Strašen davčni vijak.

Kakor znano, je finančna delegacija pod sedanjo Pašičevo in Radičevo vlado izdala na vse davčne urade in oblasti v Sloveniji strog nalog za izterjevanje dav-

hvaliti nam . . . Z lastno krvjo smo ga napravili za kralja — zdaj pa prihaja, da nam zada zadnji udarec!«

Po noči smo se splošno pričeli pomikati nazaj: naša armada se je čedalje bolj zgoščevala okrog Lipskega. Potem je naenkrat zopet vse utihnilo. A to nas ni oviralo, da bi ne premišljevali. Vsak si je mislil na tihem:

»Kaj se zgodi jutri? Ali bom še videl luno, kako pava izza oblakov, kot zdaj? Ali bodo še bleščale zvezde mojim očem?«

Ako je človek opazoval v temni noči tisti velikanski krog ognjev, ki nas je obdajal skoro šest ur naskoli, si je moral reči:

»Zdaj je proti nam oborožen ves svet . . . vsi narodi zahtevajo naše uničenje . . . ničesar več nočejo slišati o naši slavi.«

Potem pa je vsak pomislil, da je vendarle čast, biti Francoz in da moramo zmagati ali pa umreti.

XIX.

Med takimi mislimi je napočil dan. Nič se še ni ganilo. Cebedej mi je rekel:

»Kaka sreča bi bila, ko bi sovražnik ne imel poguma, da bi nas napadel!«

Častniki so govorili med sabo o premirju. Proti deveti uri pa so pridirjali nazaj naši ogledni jezdeci in javili, da se je sovražnik pričel gibati na vsej črti. Takoj nato se je tudi pričelo topovsko streljanje na desni ob Elsteri. Mi smo bili že oboroženi in smo marširali čez polje proti Parthi, da se vrnemo v Schönefeld. To je bil začetek bitke.

Na višinah pred reko so dve ali tri divizije čakale sovražnika. Njih baterije so bile nameščene med polki, kavalerija pa ob bokih. Čez ostrine bajonetov je bilo bolj zadaj videti Pruse, Švede in Ruse, ki so v globokih, trdno sklenjenih kolonah prodirali od vseh strani, da ni hotelo biti konca.

Dvajset minut pozneje smo med dvema gričema prodirali v bojno vrsto in pred sabo ugledali pet do šest tisoč Prusov, ki so s klicem: »Domovina! Domovina!« prihajali

kov. Nad 70 milijonov dinarjev morajo izterjati v par tednih samo v naših krajih. Rubež sledi rubeži, eksekutorji so noč in dan na nogah.

Na vseh shodih me ljudje vprašujejo: Zakaj toliko davkov? Na zborovanjih jim vse natanko pojasnim, v časopisih radi novega tiskovnega zakona tega storiti ne smemo. Ljudje me tudi vprašujejo:

Kdo je glasoval v narodni skupščini za te davke? Iz stenografskih (drobnopisnih) zapiskov narodne skupščine lahko povzamemo, da so meseca marca 1925 glasovali za vse strae, zvišane in nove davke radikali in samostalni demokrati, med njimi dr. Pivko.

Meseca julija pa so glasovali za dvanajstine in davke radikali in radičevci, med njimi Kelemina in Pucelj. Poslanci Slovenske ljudske stranke pa so vsi glasovali proti neznosnim davkom.

Ker sem bil za to naprošen, sem objavil te vrstice, da so ljudje pravilno poučeni.

Franjo Žebot.

Darujte za spomenik vojnim žrtvam, ki počivajo na pokopališču v Pohorju pri Mariboru!

Krščanskemu delovnemu ljudstvu.

Dolga stoletja je bilo delavstvo brezpravno. Njegov bedni položaj se je zboljšal še le tedaj, ko je delavec segel po samopomoči, samoizobrazbi, strokovni in politični organizaciji. Prvi uspehi so vtili delavstvu novega duha in odločnosti. Zadnja leta pred vojno in prva leta po vojni se je delavski stan vedno bolj uveljavljal in upošteval v zasebnem in javnem življenju, v mnogih državah je postal vladajoč činitelj, njegove pravične zahteve so se vsaj deloma uresničile v socialni zakonodaji vseh kulturnih, resnično naprednih držav.

Toda socialno demokrati in komunistični delavski voditelji, ki jih je delovno ljudstvo postavilo ponekod na vodilna mesta, niso bili kos svojim nalogam. Njih so cialni, komunistični program se je izkazal kot neizvedljiv ter je uklenil ljudske množice še v hujše spono nasilja nego kapitalizem. Zavrgel je temeljne krščanske resnice, versko nravna načela, božji zakon, osebno svobodo, da celo osnovne človečanske pravice je pogazil. Razočarane množice so vsled tega izgubile vero in zaupanje v te voditelje ter so jih začele zapuščati, zgubile so tudi vero v sebe, polastila se jih je malodušnost, obup. Posledica je bila ponovni zmagoviti pohod kapitali-

Poslušaj, bebica moja!

Da je perilo lepo bleščeče in trna prijeten vonj, se mora prati vedno le z „GAZELA“-milom, ki je najboljši domači izdelek.

GAZELA MILO

čez reko. To vpitje in vriščanje je bilo podobno hrupu in krakanju tistih krokarjev, ki se zbirajo v jate, da odlete proti severu.

Isti hip je tu in tam pričelo streljanje s puškami, ki ga je včasih oglušilo grmenje topov. Dolina, v katero se vije Parthe, se je napolnila z dimom. Prusi so bili že blizu nas, ko smo komaj zagledali njih od srda leskeče se oči, odprta usta in divje obraze. Zagnali smo do neba dvigajoč se krik: »Živio cesar!« in jim drli nasproti. Spopad je bil grozen. V dveh minutah se je križalo na tisoče bajonetov: vse se je suvalo, odskakovalo, streljalo prav od blizu in podiralo sovražnika s puškinimi kopiti. Vrste so se mešale druga v drugo, korakali smo preko njih, ki so padli, topovi so grmeli. Smodnikov dim, ki se je vlekel čez kalno vodo med gričema, žvižganje krogel in pokanje pušk je delalo dolino podobno peči, v katero so ljudje padali, kakor polena, da jih ogenj požre.

Nas je podžigal obup, besnost, da se maščujemo, predno umremo, Pruse pa je bodril ponos, ki jim je veleval: »To pot premagamo Napoleon!« Ni jih na svetu bolj ošabnih ljudi, kot so ti Prusi: zmage pri Velikem Beerenu in ob Mačjem potoku so jih napravile čisto nore in zbenele. A marsikateri izmed njih je ostal v vodi. Trikrat so šli preko reke in nas napadli v strjenih kolonah. Zaradi njih premoči smo se morali umakniti. In kako so rjovel! Kakor da bi nas hoteli požreti . . . Njih častniki, sablje vihteč nad štrlečimi bajoneti, so venomer ponavljali: »Naprej! Naprej!« in vsi so kakor zid prodirali z veliko hrabrostjo — tega ni mogoče tajiti! Naši topovi so kosili cele vrste, a oni so prodirali vedno dalje. Na vrhu griča pa smo znova naskočili in jih vrgli nazaj do reke. Ko bi ne bilo tiste njihove baterije pri Mückernu, ki nas je prijela od strani in preprečila, da jih nismo zasledovali predaleč, bi jih bili vse potolkli.

To je trajalo do dveh. Polovica naših častnikov se ni več mogla bojevati: Poveljnik Gémeau je bil ranjen, polkovnik Lorain je padel. Ob reki ni bilo videti drugega kot cele lupe mrtvecev in ranjencev, ki so se skušali rešiti iz vrveža. Nekateri so se besni vzdigovali na kolena, da še enkrat sunejo z bajoneto, ali izstrelijo zadnji strel. Po reki so v dolgih vrstah plavali mrtveci, nekateri so kazali obraz, drugi hrbet ali pa noge. Kot lesení splavi so se vr-

stili drug za drugim, a nihče se ni zmenil za to. Saj je tudi nas lahko vsak hip zadela ista usoda.

To klanje se je vlekel ob Parthi od Schönefelda do Grassdorfa.

Prusi in Švede so končno prodirali proti reki navzgor, da bi nas više gori obšli, ruske kolone pa so nam nasproti nadomestile Pruse, katerim je bilo pač všeč, da so prišli kam drugam.

Rusi so se razvrstili v dve koloni, s puškami v rokah in najlepšem redu prodri v sotesko in dvakrat z veliko hrabrostjo navalili na nas. Pri tem pa niso tako po živalstvo rjuli kot Prusi. Njih konjenišvo je hotelo med tem zavzeti stari most nad Schönefeldom. Topovsko streljanje je bilo čedalje hujše. Na vseh straneh, kamor je človek obrnil oči v smodnikovem dimu, ni bilo videti drugega, kot vedno ožje se zgrinjajoče se sovražnike. Ako smo vrgli nazaj eno njihovih kolon, je prodrla druga s svežimi četami: vedno smo morali pričeti znova.

Med drugo in tretjo uro smo zvedeli, da so Švede in prusko konjenišvo prekorčili reko nad Grassdorffom in da nam prihajajo za hrbet. To jim je bilo bolj po volji, kakor da bi nas napadali od spredaj. Maršal Ney je takoj izpremenil fronto s tem, da je umaknil desno krilo. Naša divizija je še obdržala Schönefeld kot oporišče, vsi drugi so se bili umaknili od Parthe, da se razvijajo v dolini. Armada je tvorila sedaj okrog Lipskega eno samo črto.

Proti tretji uri so se Rusi baš pripravljali za cesto, držečo proti Mückernu, za tretji napad, in naši častniki so dajali nova povelja za njih sprejem, ko se je vsa armada od enega konca do drugega nekako stresla. V nekaterih minutah smo vsi vedeli, da je tistih šestnajst tisoč Saksoncev, ki so stali v sredini naše črte, pravkar prešlo k sovražniku in da so bili celo tako brezčasni in podli, da so tistih štirideset topov, ki so jih imeli, obrnili proti svojim starim zaveznikom od Durutteove divizije, predno so prišli v pravo razdaljo.

Toda namesto da bi bila ta udeja uklonila naš pogum, je tako podžigala naš srd, da bi bili, če bi smeli, drti čez reko in vse uničili.

(Dalje prihodnjik.)